

SĂMĂNĂTORUL

REVISTĂ LITERARĂ SĂPTĂMINALĂ

Redacția și Administrația:
BUCUREȘTI
Strada Regală, 6

DIRECTORI:
A. VLAHUȚĂ și G. COȘBUC

ABONAMENTUL:
10 Lei pe an

UN JOC PRIMEJDIOS

...Vedeam că mă-e o figură cunoscută — și nu știam de unde. Mă tot munciam eu cu gândul, dar degeaba, — nu-i dam de căpătăiu. Adouazi dimineța, cum eșiam de la otel, îl văd că vine 'nspre mine rizînd:

— Nu mă mai cunoașteți?... Petrică de la Domnu Moisescu...

— A, da...

Și-i strîng mîna, e o bucurie, parca m'aș fi 'ntilnit cu cine știe ce prieten bun. Era bărbierul meu. Acum imi aduceam bine-aminte de figura asta, pe care-o văzusem de-atîtea ori în oglindă atentiv aplecată asupra capului meu, pe cînd foarfecile mi clănțaniau stăruitor pe la ceafă.

— Da ce vînt te-a adus pe-aici?

— Uite, norocul cînd e să-ți vie... Am cîștigat zece mii de lei la loterie, și ce mi-am zis? De cit să-i vir într'o negustorie și să-i pierd — vezi D-ta um merg lucrurile în ziua de azi — și pe lingă pagubă să-mi mai fac și inimă rea, hai mai bine ș'oî trăi și eu o lună, două, trei, cit s'o putea, și pe urmă — oî lua iar foarfecile și briciul, că meșteșugu-i brățară de aur....

Da un palavragiu, domnule, cum n'am mai pomenit. Mi-a spus pe unde-a fost; cum era să-l înșele 'n tren niște pun-gași cari jucau «uite popa, nu e popa», cum a cîștigat o mie de franci la Monte-Carlo, ș'a doua zi a plecat, ca un om cu minte.

În vremea asta se scoboară și nevastă-mea. I-l prezint: D-nu

Stănescu, mare proprietar. Nevastă-mea cu fumurile ei de nobleță, s'ar fi crezut nenorocită să știe că dă mâna c'un bărbier.

Alt-fel se prezinta bine, al dracului, ș'avea o figură deosebită, de om procopsit. In ziua aceea am dejunat împreună la Lido. In calitatea lui de «mare proprietar» ne-a dat șampanie și seara ne-a oferit un prînz la Quadri. Și vorbă, și glume, și ris, — prietenî ca de cînd lumea. Ne-am despărțit tîrziu, dîndu-ne întîlnire pe-a doua zi în piața San-Marco».

— De treabă om, zice nevastă-mea. Il cunoști de mult?

Da eă atunci, îți spun drept, la început fără nici un scop, numai așa de plăcerea de a-mi împodobi prima minciună, prind să-î torn la baliverne și la povești. Și, știind-o speriată de avere, îi fac din bietul Pietrică un fel de Wanderbildt al Romîniei, cu vaste domenii în Ialomița și codri nemărginiți în munții Gorjului, cu drumuri de fer, castele, parcuri, oștiri de slugi, — și el singur, fără părinți, fără nici o legătură pe lume, plictisit de-atîta avere, călătorind mereu, străbătînd țările și mările ca să-î treacă de urit, și, poate, ca să-și găsească o ființă pe care s'o poată iubi și s'o facă părtaşă atîtor bunuri, de cari lui parcă i-ar fi silă.

Ea făcea ochii mari, asculta fermecată. Din cînd în cînd clipea, cu acea mișcare înceată de pleoape ce pare a fi un suspin al ochilor, — umbre de visuri îi jucau în priviri, fața i se 'ntuneca și i se lumina ca de bătaia unei flăcări agitate, iar eă — de la o vreme — simțiam că trag la țintă 'n sufletul ei cu fie-care vorbă. Ș'atunci, alte gînduri aă început să se deștepte în mine.... In sfîrșit ce să-ți spun? Din seara aceea am devenit un spion, un criminal, dacă vrei, care prepară încetul cu încetul o intrigă, o dramă crudă, a cărei deslegare îmi apărea din ce în ce mai limpede, apropiindu-se și stăpînindu-mi gîndurile toate, cu puterea unei fatalități. A doua zi dimineață o văd întirziind la oglindă mai mult ca de obicei. I se incurca părul, mîinile ei aveau mișcări nervoase, zorite de nerăbdare și de necaz. Eă îi urmăriam gîndurile pe figură — citeam în inima ei ca într'o carte. Și nu-ți poți închi-

pui cu ce plăcere, cu ce tremur de voluptate feroce asistam la peirea ei, căci vedeam bine cum se pierde, cum alunecă și se depărtează de mine.

În gesturile ei căutate, în pozele ei gânditoare, în modul cum se uita lung la Petrică și cum îi vorbea, vedeam limpede pe femeia care vrea să placă, să cucerească.

La început el nu băga de seamă; ori poate era jenat de poziția falsă pe care-o avea între noi. În urmă, când a înțeles că trebuie să-și ia în serios rolul de «mare proprietar», i-a mai venit inima la loc, a prins a-și răsuci mustața, a căpăta oare-care siguranță în privire, și, mai c'o vorbă, mai c'un suspin, mai c'o strîngere de mină, a luat foc și bărbierul meu. De aci încolo, doar prilejul le mai lipsia. Și lucru ciudat, domnule. Acum, când vedeam pe nevastă-mea uitîndu-se așa la el, cu ochii aceia calzi și dulci și visători, cari mă fermecaseră și pe mine odinioară, simțiam că mi se deșteaptă, cu un fior de tineretă și de poezie nouă, toată vechia iubire pentru ea, dragostea aceea primăvaratică, adormită în mine de timp, de obicei, de plictiseala acelorași ș'acelorași impresii. Mă sculam noaptea, aprindeam lumînarea, și mă uitam la ea cum dormia. Somnul îi puneă pe figură o liniște ș'o nevinovăție de copil. Ș'atunci fapta mea urîtă îmi apărea de-odată în toată grozăvia ei. De ce mă jucam ast-fel cu sufletul meu, cu viața noastră, cu inima și cu soarta unei ființi care m'a iubit, care m'a făcut să trăesc zile frumoase, zile neuitate, de pace și de fericire! Mă gîndiam s'o deștept, să-i spun tot adevărul, să-i arăt mișelia mea, pornită din îndoiala care mă chinuia de mult, din vechia și vinovata mea dorință de a pune odată la incercare dragostea și cinstea ei. Îmi trecea prin minte, cu repeziciunea întîmplărilor din vis, toată viața noastră de patru ani: iubire, certuri, împăcări, lacrimi, regrete, muștrări reciproce și sîcieli zilnice urmate de lungi pauze de osteneală, de tăceri și de melancolie apăsătoare.

Îmi ziceam apoi că poate jocul acesta primejdios se va sfîrși cu bine, pentru deplina mea liniște și siguranță, că poate

bănuelile mele sînt neîntemeiate, că poate ea va eși biruitoare din cercarea și ispita aceasta, și vom începe să ne iubim iar ca 'n zilele dîntăi. În sfîrșit, nu mai știam nici eu ce vreau. Era, se vede, atragerea misterioasă a prăpăstiei. Intrase demonul în mine, și nu mai eram stăpîn nici pe fapta, nici pe cugețul meu.

Peste trei zile trebuia să ne 'ntoarcem în țară. Petrică stăruia de zor să mergem la Milano și de-acolo la Florența. Îi spuneam că-mi e absolut imposibil. Seara, nevasta m'a boscorodit până tirziu, că nici odată n'a avut și ea o plăcere deplină, o vacanție întreagă fericită, că ei toate i s'au drămuțit cu sîrșenie, că atîtea ș'atîtea femeii, sub toate raporturile inferioare ei, sînt de mii de ori mai fericite decît ea, și alte multe de astea.

I-am spus hotărît, că și banii și concediul meu s'au isprăvit, și că poimîni o ștergem. Asta era marți. Joi seara pleca vaporul la Fiume.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

A doua zi, cînd am deschis ochii, nevastă-mea era îmbrăcată, cu pălăria 'n cap, gata să iasă. M'am uitat mirat la ea.

— Mă duc să cumpăr cîte-ceva... pentru surori.

Părea că-i e frig, ș'avea un tremur ciudat în glas.

Am simțit și eu în clipa aceea o răceală la inimă, și tremurul din glasul ei părea c'a intrat în mine de-odată și m'auluit, nu știu cum, că n'am putut zice de cît atît: «Bine, du-te»—ș'am închis ochii moleșit ca de-o lovitură neașteptată, mortală. Așa ca printr'un vis urit mă luptam în mine, voiam să strig, să mă scol, s' alerg după ea, s'o chem, s'o opresc, și nu puteam, și nu-mi dam seamă de ce se petrece..... Cît oi fi stat așa, nu știu. Poate-un minut, poate-un ceas, poate mai mult. Cînd m'am sculat erau nouă și jumătate. M'am îmbrăcat iute ș'am ieșit. Aveam o penibilă impresie de neliniște și de neastîmpăr în tot trupul. Cum am intrat în piața San-Marco i-am văzut, — stăteau alături și priveau la o vitrină de la Testolini. M'am dus încet spre ei. Eram foarte tulburat și, nu știu cum, parcă mă jenam să mă apropiu. Dar ori-ce bă-

niuală mi s'a risipit pentru moment în fața seninătății lor. Ziua aceea am petrecut-o toată împreună. El cădea une-orî pe gânduri. Ea însă era veselă, vorbăreată. Cumpărase cite-va broșe de mozaic, și se bucura ca un copil la gîndul că se-ntoarce în țară. Ce tare-î femeea în viclenia ei!... Seara am prînzit la Lido. După masă ne-am primblat pe Marele Canal până tîrziu.

Era o noapte încîntătoare. Ici colo tremuraū pe luciū lumini roșietice, ce s'adînciau în apă ca niște sfredele de foc; de pretutindenî s'auzeau cîntece voioase; glasuri depărtate pe lagune, strigăte de gondolieri răsunaū ca 'ntr'o boltă. — Cînd ne-am întors, erau aproape două. Nevastă-mea s'a apucat să mai așeze din lucruri, — zicea că nu-î e somn. Eū am adormit cum am pus capul pe pernă. Cînd m'am trezit, eram buimac, și parc' aveam o perdea pe ochi. O, sînt convins că mi-au dat ceva să beaū, — alt-fel nu pricep cum am putut să dorm așa de greu, ș'așa de mult. Eraū aproape zece. Mă scol, mă uit în toate părțile, văd patul ei desfăcut, văd jos numai un geamantan, — pe masă un peticel de hîrtie scris cu creionul, îl iaū repede și citesc:

Am plecat pentru totdeauna. Nu te mai face de rîs cî-tînd să-mî dai de urmă. Mergi sănătos și nu te mai gîndi la mine. Adio!

Eată, Domnule, ce-î femeea!... De-atunci sînt zece zile, mi-am vîndut tot, ceasornic, lanț, inel, verigă de logodnă, și am umblat ca un nebun s'o gădesc, să-î spun cu ce om a fugit, cu ce om și-a legat capul, nenorocita, și să-î rid în fața, să-mî băt joc de ea fără nici o milă. Unde dracu s'or fi ascuns, nu pricep, că parc'au intrat în pămînt. Da cite-am mai tras, Doamne, în vremea asta! Cînd te-am văzut aseară în gară la Pesta, mi s'a părut că văd pe Dumnezeu. De două zile nu mîncasem, și nu mai aveam ce să vînd, ca să mă pot întoarce. Acum ți-am spus tot, și uite, parcă m'am mai răcorit puțin.

El tăcu. Trenul, gîfîind, zguduindu-și roțile pe la macazuri, intra încet în gara Virciorova. Rămăsesem pe gînduri. Aveam impresia că 'n fața mea stă un neșăbun care, într'un moment de luciditate, mi-a povestit cum și-a aruncat nevasta într'o prăpastie.

A. VLAHUȚĂ.

UN GLAS DIN ADÎNCUL TEMPLULUI

Ce-î scris de zei în cartea sorții,
Și semnul ce ne-a fost trimis,
Rămîne scris.

Ŋoi toți visăm acelaș vis,
Iar viața este ușa morții.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

De-ți este scris un traiu cu fapte,
Chiar Paria născut de-ai fi --

Tu 'l veți trăi,

Dar gol în noapte veți peri,
De-ți este scris să peri în noapte.

Măi jos, decit e scris, nu cade
Nici cel cu silnicie dus,

Nici un răpus —

Cel bun nu merge măi în sus,
Căci la extrem sunt baricade.

Stai zeci de ani pe lingă riuri;
Pustiul însă ți-e menit:

Cînd a venit

Al vremii curs de s'a împlinit,
Te duce soarta prin pustiuri.

De ce-ți învinuești tu casta?
De ești victimă orî călău,
E scrisul tău,
Orî sus orî jos, e tot un rău
Și-amar e toată viața asta.

Nu fii 'ncređut în zile bune,
În zile rele să nu gemi,
Și 'n orî-ce vremi
De ce va fi să nu te temi,
Pe viață nici un preț nu pune.

Eu nu te 'nvăț : urește viața,
Te 'nvăț să știi vedea prin fum.

Trudit de drum

Abia măi mergi, și-î noapte-acum,
Dar stăi și-așteaptă dimineața.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Da, poți să scapi de-a ta povară
Tu poți stîrpi și poți scurta

Durerea ta,

Ci 'ntr'alte lumî ce-or exista
Tu-ți vei trăi-o măi amară!

Tu ceri să-ți spui ce e putere
Și 'n cer și'n iad și pe pămînt?

E un cuvînt.

Dar e dincolo de mormînt,
Dincoace totul e părere.

O, știu! Tu veđi averi și gloriî.
Dar celor ce le-am dat averi,

Le-aũ ȃis poveri,

Azi suferi pentr' un dulce ierî,
Ce vor cu-averea muritorî?

Cît poate, cînd e plin, să 'ncapă
 Ulciorul tău, și-al tuturor
 Cîți știu ce vor?
 Din ocean ori din isvor
 Incape tot atita apă.

Aceasta decî să-ți fie cheia
 In lumea ta de plîns și chin:
 Cînd olu-î plin,
 Ori îai din mult, ori din puțin,
 Cînd îai destul, e tot aceea !

G. COȘBUC.

TEATRUL NAȚIONAL

— O să 'l aștept dacă nu-î acasă — și intru.

Odaia prietenului meu are patru colțuri, trei foarte banale, dar unul cît se poate de interesant. Aci, în bătaia luminei, e un dulap mare, geam de jur împrejur, iar înăuntru, pe rafturi aplecate, e o adevărată expoziție de curiozități. Obiecte de toată mîna, mari și mici, vechi și noi, nimicuri și lucruri de preț, în sfîrșit o comoară de ciudățenii.

Manie ! Greu s'o înțelegi dacă n'o ai.

Pentru mine însă, dulapul acesta e un prieten tot așa de bun ca și stăpinul lui. Căci, tot ce 'î dincolo de geam, fie-care lucrușor rînduit acolo, e viu și îmi vorbește limba sufletului care zi cu zi le-a adunat pe toate, sub fie-care etichetă e văd o pîrtică din acel suflet, văd o preferință, o amintire, o iluzie, o curiozitate, o ironie... De aceea în odaia asta n'am nici odată oroarea așteptării.

Aștept — și, nu știu cum, ochii 'mî cad pe un teanc de ziare, îndoit cu grijă, ce stau pe o măsuță luxoasă unde știam că nu-și ține de obicei de cît cărțile de predilecție. Toate sînt gazete bucureștene, toate cu date vechi. Deschid una la întîmplare și văd, jos, pe prima pagină *Cronica teatrală* însemnată cu creion albastru; deschid o alta, găsesc aceiași însemnare, de astă dată pe pagina treia — și tot așa cu cele-l'alte. Curios ! De cînd pasionat și de teatru ? Am însă o prea bună idee de spiritul prietenului meu ca să mă pot îndoi că nu le păstrează de geaba.

Gazeta pe care-o am în mînă e de prin Martie. Mî-arunc ochii peste cronică și citesc. E de pe la mijloc : «...Aceiași nechilbuzuință, aceiași nepăsare de adevăratele interese ale Teatrului și de astă dată. După ce o iarnă întregă nu s'a dat publicului de cît răsufături și

*ragedii neroade, se aruncă pe afiş acum, la sfîrşitul stagiunii, o operă originală de valoarea lui *Vlaicu-Vodă*. Cassa a produs bine-nţeles cite-va sute de lei în loc să producă 2-3 mii cum ar fi produs la începutul stagiunii, dar ce-î pasă onor. Direcţiunii de asta, cînd...»

Deschid alt număr, cronicarul e acelaş..

«...Şi roadele se văd. Ceea ce noi am preconizat mereu, încă de astă vară, cînd repetiţii nu se făceau, cînd repertoriul..

«Aseară, la deschiderea stagiunii, sala era aproape goală. *Vlaicu-Vodă*, valoroasa operă a D-lui A. Davila, 'şi-a regăsit însă acelaş succes moral, care...»

Deschid p'al treilea. E alt critic.

«...Sîntem romîni, şi ne doare inima cînd trebuie să facem asemenea constatări, dar vina nu-î a noastră. Ceî puşi în fruntea acestei importante instituţiuni n'ar trebui să uite că artistul e şi el om înainte de de toate. El nu se hrăneşte cu aer şi nici cu aplauze — şi cînd d-ta, direcţiune, îl ţii pe nerăsuflata într'o reţetă de 3—400 de lei, atunci nu-î mai rămîne de cit... Cu *Hamlet* şi cu *Tartufe* nu se salvează o instituţie care din zi în zi... Din contra...»

Deschid p'al patrulea.

«Trist, foarte trist succes! Sala era plină, dar am întreba pe onor. direcţie: oare cînd cortina s'a lăsat în acel haos brutal de aplauze, n'a simţit în obraz ruşinea acestui succes de bilciu, al acestui triumf dureros? Cînd artiştii ca Brezeanu, ca Niculescu, ca Liciu, ca Toneanu transformaţi în clowni de panoramă, se znopesc în bătaie cu băşici de bou; cînd măgarii, elefanţii şi cămilele ţin rolurile de forţă; cînd... Produce? Dar bine, oare menirea unui teatru, menirea acestei înalte şcoale a sufletului public e să stringă bani? De cînd Teatrul Naţional al Romîniei e o tarabă la care...?»

Deschid p'al cincilea. E un critic foarte cunoscut.

«În articolul meu precedent, spuneam că educaţiunea artistică lipseşte cu totul publicului nostru.

«Dă *Avarul* sau *Macbeth*, dă o piesă originală de H. Lecca bunioară, *Cîinii* sau chiar *Cancer la Inimă*, şi lumea nu vine; oferă-î însă localizarea cea mai trivială, comedia cea mai indecentă, sau feria cea mai copilărească, şi sala geme. În Franţa bunioară, mi-a fost dat să văd... Tot ast-fel şi în Germania, unde... Faţă dar de un asemenea public, direcţiunea teatrului ar trebui să aleagă calea de mijloc. Nu zicem prin aceasta că piesele clasice să dispară de pe afiş şi nici ca cele mediocre să se menţină. Direcţiunea însă trebuie să aibă grijă ca lumea să vie la teatru şi atîta tot».

Deschid p'al şaselea.

«Situăţiunea teatrului merge anul acesta din rău în mai rău. De la deschiderea stagiunii şi până azi n'a fost de cit o singură seară în care cassa să fi acoperit cel puţin cheltuelile! Deprimarea stăpîneşte toate sufletele. Datoriile curg, creditorii bat la uşă cu stăruinţă, se vorbeşte chiar de faliment şi de închiderea teatrului!... Vor fi contribuit la această deplorabilă stare felurite cauze, dar de sigur una din cele mai mari, dacă nu cea mai însemnată, a fost felul nenorocit cum direcţiunea schimbă afişul după fie-care reprezentaţie. Azi anunţă

o tragedie, miine o frasă, poimîne o comedie de salon, apoi o dramă sau o feerie, în loc să mențină neclintit o piesă pe afiș, s'o mențină odată, de două, de trei ori, indiferent dacă sala e plină sau goală. Dar în loc de aceasta, în loc de-a vedea cel puțin o lună de zile afișul neschimbat chiar dacă nu s'ar face la cassă de cît 20 lei, onor. Direcțiune se joacă d'a afișul, și în sfidarea...»

Deschid p'al șaptelea. E tot foarte cunoscutul critic.

«O reprezentație aleasă. După *O Visită*, deliciosul act al lui Al. Dumas-Fiul, *Phedra* nemuritorul cap d'operă al lui Racine. D-șoara Agatha Birsescu, cu acea forță dramatică, cu acea căldură emoțională al cărei secret... Publicul numeros, mai numeros ca ori cînd, 'i-a făcut adevărate ovațiuni, dovedind odată mai mult că departe de a fi lipsit de simțul artei, are din contră o educațiune artistică, poate chiar prea rafinată, care îl face să nu vie la teatru de cît atunci cînd teatrul este cea ce trebuie să fie!»

Cînd să deschid p'al optulea, prietenul meu întra pe ușă. Vorbirăm de toate, numai de gazete nu. Dar cînd să plec nu m'a răbdat inima, l'am întrebat.

— Vreaū să le adun pe toate—îmi răspunse el foarte serios — pe toate, până la sfîrșitul stagiunei.

— Și pe urmă?

— Pe urmă le-așez în dulap... Le-am și rezervat locul...

...În adevăr, peste cîte-va zile, cînd l'am revăzut, m'a dus lingă dulapul acela mare, cu geam de jur în prejur, și 'm'i-a arătat locul: era în raftul de mijloc, între o bucatică de cărămidă din turnul prăbușit al Veneziei, și între un borcănăș de spirt în care conserva o broască cu două capete.

C. XENI.

ÎN ALPÎ

— de *Henric Ibsen* —

*O noapte de vară domnește pe vale
Și-o 'nvăluie 'n giulgiuri de umbre cernite;
Pe munte, rămase la mijloc de cale,
Dorm neguri tihnite,
Și nori cenușii atîta de deși
Se strîng, că privirea să bată nu poate
Spre 'nalții ghețarî urieși,
Ce stau toată ziua de pază pe sate
Cu frunțile lor de soare scaldate.*

*Dar iată că după perdeaua de nori
Smăltat în podoabe de mîndre colorî,
Un sat odihnit strălucește și pare
O insulă prinsă în mijloc de mare ;
Orî poate-î un vultur ce iese din ceață,
Vre-o navă departe, pe valuri drumeață,
Și'n fund clădăria de 'nalte ghețare,
Ca niște giganți în haine de fier
Ce-amenință parcă pe Domnul din cer.*

*Privește acum, colo o pășună
Tivită 'ntr'o horbotă albă de nea,
Departe albastrele stînci, și colea
Lucind ca o albă bucată de lună
O casă tilmită.
Ce stranîu e locul în care-î zidută,
Și cît îs de stranîu stăpînîi din ea,
Departe de lume, cuprinși de șivoaie
Ce curg pretutindenî și calea le-o taie.*

BCU Cluj / Central University Library Cluj

*Dar pentru ei bolta cerească-î mai largă
Și soarele parcă mai darnic răsare.
Privește la fata păstorului sus,
Ce dulce visează cu sufletul dus,
In vreme ce 'ntruna pe obraji îi aleargă
Cînd purpura rază de soare,
Cînd umbra cu-albastre sclipirî trecătoare.*

*Visează 'ndelung la un chip fără nume,
De-un silf rătăcit în mica ei lume,
Ce-o duce departe
Depart, pe căi ne 'nsemnate de urme...
Incep să răsune
Tălângi de la turme
Și gîndul ei sboară spre Soare Apune
Și-o duce. Nu știe nici ea în ce parte !*

*In Alpi vremea bună ce iute se trece !
De ierburi zăpada e-atîta de-aproape,
Curînd în mantaua ei albă și rece
Pășunile toate va sta să le 'ngroape.*

Și-atuncea, copilă, din noii te-î. întoarce
 Să stai lângă vatră, — și 'n vreme ce-î toarce,
 O rază a soarelui roș ce coboară
 In Alpi să se culce,
 Te-o face să uiți, în visarea ta dulce,
 Că-î iarnă afară.

Trad. de St. O. IOSIF și D. ANGHEL.

CATREN

Gura ta e-o închisoare
 De mărgean porțile are,
 N'are chei, n'are zăvoare —
 Plină-î de mărgăritare.

MĂGHIRAN.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

DARE DE SEAMĂ

ISTORIILE DOMNILOR ȚĂRII-ROMINEȘTI,

cuprinzind Istoria munteană de la început până la 1868, compilate și alcătuite de *Constantin Căpitanul Filipescu*, publicate de *N. Iorga*, București, 1902.
 XXXVIII + 222 p. 8°.

E—dacă cumva am socotit bine— a 36-a operă a D-lui prof. N. Iorga și, totuși, nu cea din urmă din cele publicate de d-sa în cursul acestui an. Cuprinde o ediție critică, în înțelesul cel mai înalt al cuvîntului, a cronicii muntene cunoscută în deobște sub numele de *Cronica lui Constantin Căpitanul* și, în frunte, o cercetare istorică-genealogică asupra Filipeștitor. Ce contribuție însemnată aduce această operă literaturii noastre istorice, își pot da seamă de îndată acei cari — deprinși cituși de puțin cu cercetările istorice — înțeleg prețul ce au edițiile critice ale izvoarelor istorice în genere și în specie ale celor privitoare la istoria noastră națională; acei cari știu că de o jumătate de veac,—de cînd Bălcescu și Laurian publicau în «*Magazinul istoric*» cronicile muntene și Kogălniceanu în «*Letopisețele*» sale o parte din aceste și pe cele moldovene, până acum patru ani — afară de oare care încercări — am putea zice că nu s'a făcut nici un pas înainte, necum în privința editării critice a textelor, dar nici măcar în privința studierii cronicarilor, mai ales acelor

din sec. al XVIII-lea, atît din Moldova cit și din Țara-Romîneasă. Și, zicînd aceste, ne referim la crînicele romînești, nu la cele slavone sau polone, descoperite în urmă, cari s'aŭ studiat și publicat după toate cerințele criticii istorice moderne.

Am trăit atît amar de vreme cu Anonimul romînesc, Căpitanul Ureche, Costineștii, Neculce și mai ales cu epigonii din sec. al XVIII-lea ai acestora, fără a fi luminați, în chip mulțumitor măcar, asupra vieții lor, asupra izvoarelor de cari s'aŭ slujit și, mai cu seamă, asupra părții ce fie care are în vechia noastră istoriografie. Și nu-i tocmai de mirat, cînd ne gîndim ca cestiunea istoriografiei romînesce în întăia jum. a sec. al XVIII-lea era una din problemele cele mai greu de deslegat ale istoriei și literaturii noastre naționale și aștepta decî nu bărbat foarte bine pregătît. D. Iorga a destelinit ogorul în această privință; căci în «*Cronicele muntene*» (1899) și în «*Istoria literaturii romîne în sec. XVIII*» (1901) d-sa ne-a dat tot ce se poate ști și spune până acum asupra istoriografiei și istoriografilor noștri din sec. al XVII-lea și al XVIII-lea.

Așa că, până la editarea critică a celorlalte cronicale noastre, astăzi ne putem sluji destul de bine de ediția făcută cu mult bun simț, a lui Kogălniceanu în alăturare cu studiile asupra lor din pomenitele publicații ale d-lui Iorga; iar cît pentru Țara-Romîneasă sarcina cercetărilor e ușurată prin publicația d-sale, ce ne preocupă în aceste șire.

Căci se știe că *Cronica* lui Const. Căpitanul Filipescu are ca izvoare pentru istoria țării cronica alcătuită — cum anume, știm azi în chip amănunțit, cit se poate de bine — de logofătul cantacuzinesc *Stoica Ludescu*, de care se deosibește numai în partea din urmă, unde Căpitanul își are redacția sa personală, și tradiția; cît privește izvoarele Căpitanului pentru istoria țărilor vecine ele sunt: Phrantzes, un istoric unguresc, un altul sîrbesc și Ureche în forma adnotată a lui Simeon Dascălul. Ei bine, d. Iorga urmărește și însemnează, rînd pe rînd, cu un aparat critic și științific cum numai d-sa e în stare, știrile croniceî luate din aceste izvoare; controlează și verifică apoi aceste și celelalte știri precum și date ale croniceî — trimițînd mereu la izvoare și studii — ast-fel în cît fără exagerare putem spune că d-sa în informația din note ne dă întreaga istorie a Țării-Romînești de la început până la Șerban-Vodă Cantacuzino. Ast-fel sînt «*Istoriile Domnilor Țării-Romînești*», ale lui Const. Căpitanul Filipescu, «*publicate din noi*» de d. Iorga.

Ele sunt precese cum am spus, de o cercetare istorică genealogică asupra Filipeștilor. Cetitorul poate s'ar fi așteptat ca, pe lîngă aceasta, se afe și un studiu asupra cronicarului și operii sale; dar lucrul acesta d. Iorga l'a făcut cu prisosință în două rînduri și anume în publicațiile citate mai înainte. S'a mărginit dar, de data aceasta, a da mai mult pe basa unui material istoric inedit, o schiță istorică a familiei Filipescu, a cărei obîrșie se ridică, în linie femeiască, până la *Drăghicî, varnicul din Mărginenî*, din vremea lui Neagoe Basarab, pe care mîndria familiară a a-

cestora din urmă l'a îmbrăcat în haina pompoasă a tradiției, strămutându-l pe vremea legendarului Negru-Vodă. Filipeștii sunt urmăriți de acolo de unde se pot statornici cu siguranță, de la *Dumitrașcu Filipescu* din timpul lui Matei Basarab până în întia jumătate a secolului trecut, — arătându-se tot odată și cei-l'alți Filipești colaterali acestui principal trunchi al vestitului neam.

Ca încheiere ar trebui să arătăm și celelalte însușiri, de ordin material, ale cărții. Credem însă că cetitorul cunoaște grijia și corectitudinea exemplară pe care autorul o pune în această privință la executarea tehnică a operilor sale; adăugăm numai că cuprinde șase table conținând portretul Căpitanului, documente, fragmente de documente și iscălituri de ale lui și urmașilor săi, cum și un indice al numelor.

A. L.

POPULARE

Sai, dragă, la poartă că 'i sară
 Și ochii ridică'i spre mine, Library Cluj
 Că nu pot s'ajung pân' la tine
 De mult ce 'ntuneric e-afară.

Ș'acum broboada ți-o lasă
 În jos, pe podoaba luminii,
 Să nu ne zărească vecinii
 Intrînd la tine acasă.

*

Pe malul Tisei staū, și-acolo
 Eū sînt pescar și am o casă,
 Îți poartă maică-meă de grijă
 De vrei să mîi la noi, frumoasă.

Rămii la noi, că iacă norii
 Și 'n jos grea cumpănă s'arată,
 Rămii, că șubredă ți-e firea
 Și ți-e năframa udă toată.

— Dar iacă, mări, s'aũ dus norii...
 Rămii, flăcău frumos, cu bine
 Te aibă Dumnezeu în pază
 Și mai gîndește și la mine.

*

Decit flori la pălărie,
 Ah, mai bine un mormînt
 Ca și inima'mi pustie, —
 Iar la cap crucea 'n pămînt.

Și unde-oiu dormi în pace
 N'aruncați crinii grămadă,
 Că de jale s'or preface
 Negri crinii de zăpadă.

D. ANGHEL.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

EPIGRAMA

I

Fie-care
 Vinătoare
 Iși are epoca ei...
 Numai una
 'I tot-deauna:
 Vinătoarea după... lei.

II

Unei reviste răposate

Pieriși cum pier toți muritorii
 Din lumea tristă și pustie...
 Te pling pe-un capăt cititorii
 Ce suferă de insomnie!

DE LA PETROȘITA.

CĂRȚI ȘI REVISTE

I. Găvănescu. — *Istoria Pedagogiei*, Teoriile și instituțiile de educație, din timpurile vechi până în zilele noastre, în legătură cu Istoria Culturii — Vol. I (450 pag.) Prețul 5 lei.

A. Vlahuță. — *România Pitorească*, (ediția II). Prețul 3 l. 50 b. În depozit la librăria Socec.

A. Vlahuță și G. Coșbuc. — *Carte de citire* (Partea I) pentru clasele secundare. *Alexandru Lepădatu.* — *Cile-va idei conducătoare în viața noastră românească*, conferință. Arad, 1902. Tipografia «Tribuna Poporului». O broșură de 30 pagini. Preț 20 fileri.

RĂSPUNSURI

D-lui D. Nanu. Bîrlad. — Luăm act cu mulțumire.

D-lui C. I. Vasluț. — Nu știm de unde, dar o cunoaștem. Așa de siguri sintem c'am mai citit-o undeva, în franțuzește ni se pare, încît vă sfătuim, în interesul d-voastră, să renunțați cu totul la ideea de a o publica fără să-i indicați izvorul.

D-lui D. C. Bîrlad. — Ia stați puțin și vă gândiți cam ce impresie ar putea face asupra cititorului comparațiile astea bună oară:

«Stejarul drept ca lumina,rea,
Voinic ca zmeul din poveste...»

La multe m'aș gîndi, privind un stejar, și cu multe aș căuta să-l asemăn, dar c'o luminare sau c'un zmeu (fie el chiar și din poveste)... uite, zău, o așa drăcie, Doamne ferește nu mi-ar trece prin minte. Și toate's tot așa. Decî nu «putea-vor ele ocupa un loc» de cit în coș. «Sultănica» se tipărește din nou, de astădată în editura librăriei Socec, unde vă puteți adresa de-a dreptul pentru mai multă lămurire.

D-lui Mag. Iași. — Tocmai de lepădat n'ar fi. Versificarea însă cam lasă de dorit. S'ar părea că numărați silabele pe degete, și pierdeți din vedere ritmul. Mai încercați.

D-șoarei A. C. Caracal. — Trimeteți-o direct Reginei.

D-lui D. N. Galați. — Copilării.

D-lui I. V. Craiova. — Nu împărtășim de loc «părerea amicilor» D-voastră. Îndoiiți-vă, dacă vreți, de «competința» noastră. De sinceritatea noastră însă să n'aveți cea mai mică îndoială.

D-lui Otele Iași. — «O blîndă îndemnare de a părăsi drumul acestei sublime arte» și altă nimic.

D-lui R. B. Botoșani. — «Răvașul» e nenatural. «Pe aceiași cărăruie»... vezi «Pe aceiași ulicioară»...

D-lui Car. Loco. — Nu era pentru D-voastră. Și nu răspundem la toți. Decî, înceteze de a vă mai chinui acel «error inextricabilis», care de altfel, în cazul de față, numai inextricabilis nu era.

D-lui N. P. Brăila. — «Ce aū?» — N'aū nimic...

D-lui Mar. Iași. — Cum să nu să poată? Numai bune să fie.

RED.